

DE PEEL: VAN NATUURGEBIED TOT RAMPGEBIED

FRANS SWINKELS

Op de grens van Noord-Brabant en Limburg ligt nog circa 4000 ha hoogveen. Het zijn de restanten van wat eens een 120.000 ha groot hoogveengebied was. De 3% die resteert, is veelal vergraven, sterk ontwaterd en deels verrijkt met voedingsstoffen. De oorspronkelijke kenmerken, voedselarmoede, een hoge vochtigheidsgraad en een open karakter, zijn door de mens sterk in negatieve zin beïnvloed.

Desondanks behoort de Peel tot de belangrijkste natuurgebieden van ons land en is het gebied gezegend met alle predicaten die een natuurgebied in ons land maar kan krijgen.

De aantasting van het eens zo grote ecosysteem begon in de Middeleeuwen: boeren ontwaterden het hoogveen en staken

daarna turf voor eigen gerief. Tot 1850 is op deze wijze meer dan de helft van het eens 30.000 ha grote hoogveen verdwenen en veranderd in landbouwgrond. Vanaf 1850 werden de verveningen en ontginningen grootschalig aangepakt. Zo kocht de firma Van de Griendt 300 ha van de gemeente Horst en verveende deze voor de winning van de energiebron turf. Daartoe werd vanaf de Noordervaart een kilometers lang kanaal gegraven: de Helenavaart. Het kanaal diende zowel voor de ontwatering als voor de afvoer van het veen. Ook werd een tweetal dorpen gesticht: Griendtsveen en Helena-veen. In Griendtsveen werd de turf ook per spoor afgevoerd. Enige tijd was hier het grootste overslagstation van West-Europa, vanwaar het veen door heel Europa werd getransporteerd.

VERKAVELING

Niet lang daarna werden nieuwe verveningsmaatschappijen opgericht, onder andere door de gemeente Deurne. Deze verveningen zijn veelal in de jaren '60 gestopt. In Deurne is men blijven vervenen tot begin jaren '80.

Veel heidevelden en hoogveen zijn tussen 1890 en 1960 verdwenen. Ze werden ontgonnen ten behoeve van de landbouw of de houtteelt voor de mijnen. Uit heel Nederland werden mensen naar de Peel gestuurd om daar in het kader van de werkverschaffing (de Dienst Uitvoering Werken) te helpen. De volgende grote veranderingen in dit voorheen door god verlaten land kwamen met de ruilverkavelingen. Tussen 1950 en nu is de hele regio optimaal ingericht voor de landbouw: sloten werden gegraven, boerderijen gesticht, houtwallen opgeruimd en wegen aangelegd, zonder naar de belangen van de natuur te kijken. Waren in het gebied van oorsprong bijna alleen maar gemengde

landbouwbedrijven gevestigd, sinds de jaren '50 is de regio zich vooral gaan richten op de veehouderij. Het landbouwbeleid heeft deze ontwikkelingen sterk gestimuleerd.

TIJDBOM

De veestapel zorgt voor een uitstoot van ammoniak die zo'n tienmaal hoger ligt dan het niveau dat door het rijk voor het jaar 2010 is gepland. Deze gigantische luchtvervuiling tracht men terug te dringen door aanpassingen aan stallen, het afdekken van meststilo's en het in gebruik nemen van mestfabrieken. Hiermee komt men op een ander probleem: het mestoverschot. In 1980 was in vele Oostbrabantse gemeenten al een overschot van 100%. Door de sterke groei van de veestapel in de jaren '80 is dit overschot alleen maar toegenomen. Het afzetten en verwerken van de mest zal, samen met andere milieumaatregelen, de landbouw gigantisch veel geld gaan kosten. De met fosfaat verzadigde gronden en de grondwatervervuiling ten gevolge van de bemesting vormen een ware tijdbom voor de drinkwatervoorziening. De veelal boer-vriendelijke gemeentebesturen legden de landbouw geen strobreed in de weg, evenmin als het Ministerie van Landbouw.

De bossen zijn ondertussen ernstig aangetast door de luchtvervuiling en de heidevelden totaal vergrast. Ook de in het wild levende fauna is teruggedrongen naar een beperkt aantal natuurgebieden. Momenteel predikt de overheid een rendabele, duurzame landbouw, terwijl tot voor kort nog de groei gestimuleerd werd. Door een complete herinrichting van de Peel in het kader van de Nadere Uitwerking Brabant-Limburg (NUBL) probeert de overheid de mede door haar toedoen uit de hand gelopen situatie te corrigeren. Dit proces gaat miljarden guldens kosten.

Milieugroepen als Werkgroep Behoud de Peel hebben al jaren terug voor de gevolgen van het landbouwbeleid gewaarschuwd. Meer dan 1300 maal heeft de werkgroep procedures aangespannen tegen verleende Hinderwetvergunningen. Veruit het merendeel is gewonnen, al dan niet door tussenkomst van de Raad van State. De wetgeving is de laatste jaren flink ten goede aangescherpt. Desondanks zal het nog vele jaren duren voordat de verzuring, vermesting en verdroging in voldoende mate teruggedrongen zijn.

Frans Swinkels is vice-voorzitter van Werkgroep Behoud de Peel.

Een ondermalingspomp aan de rand van de Grootte Peel. Bron: auteur